

Vaikse ookeani idaosas möllanud orkaani Patricia silma lähedal puhunud tuule ühe minuti keskmiseks näiduks mõõdeti 96 m/s

Maa ilmarekordid aina uuenevad 2

Eesti Looduse juuninumbris [1] oli vaatluse all maake-
ra kuumarekord, mis teatavasti kõrvaldati oma aukohalt
pärast 90 aastat.

Ain Kallis

Aastal 2012 tekitas see uudis
laialdast tähelepanu: tuhan-
detes teatmikes tuli teha
rekordiparandusi. Omapärane oli
muidugi tõik, et just tolle tippmar-
gi päritolumaa Liibüa klimatoloogid
olid need, kes pooldasid ebatäpsete
andmete kaotamist.

Kui purustati üleilmne tuulekiir-
ruse rekord, oldi USA-s küll nukrad.
Nimelt mõõdeti 1996. aasta 10. april-
lil Barrow saarel Austraalias tugeva
troopilise tsükloni Olivia „silmalau“
äärel tuuleiili kiiruseks 113,2 m/s.
Uus ilmarekord kuulutati välja alles
2010. aastal – nii kaua võttis aega
mõõteaparatuuri ja -tingimuste kont-
roll [2].

Senine tuulepuhangu kiiru-
se rekord 103,3 m/s oli vankuma-
tult püsinud täpselt 62 aastat ja tun-
dus, et seda on väga raske ületa-
da. Nimelt püstitati see 1934. aasta
12. aprillil USA kirdeosariikide kõr-
geimal mäetipul, 1917 m kõrgusel
Mount Washingtoni mäel. Paik oli
juba sajandeid olnud tuntud oma
karmi ilmastiku poolest, kohalikud
indiaanid kutsusid seda Suure
Vaimu Koduks, praegusajal reklaa-
mitakse mäetippu kui maailma kõige
halvema ilma kodu. Mõnel kuul on
säärane ilm kodumaal peaaegu iga
paari päeva järele.

**Mount Washingtoni meteojaam on
aheldatud kaljude külge**, sest eel-
mise mõõtekoha, mis tegutses aas-
tail 1870–1892, oli marutuul mine-
ma pühkinud. 1932. aastal taasta-

sid fanaatikuist meteoroloogid jaama, tasuks said nad peagi registreerida rekordilise tuulekiiruse näidu. Maakera kõige halvemat ilma saab seal nautida peaaegu talv läbi: näiteks kõige madalam õhutemperatuur on $-46\text{ }^{\circ}\text{C}$, aasta keskmine tuulekiirus on $15,8\text{ m/s}$ (jaanuaris isegi $20,7\text{ m/s}$ ehk torm!), ööpäevaga võib sadada maha üle meetri lund.

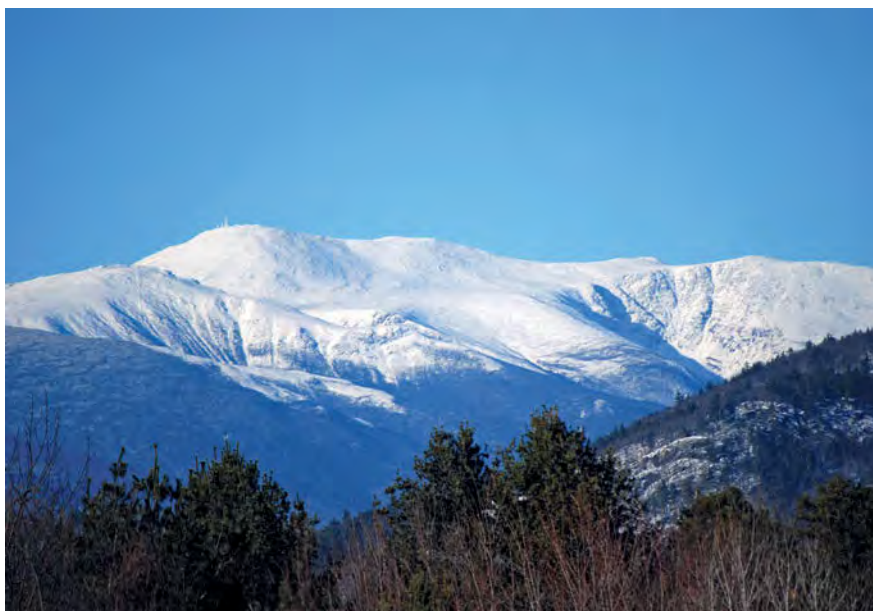
Meeldejäävaimaks päevaks peetakse seal 2004. aasta 16. jaanuari, kui temperatuuril -42 kraadi puhus tuul keskmise kiirusega 39 m/s , mis tekitas ilmavaatlejail tunde -75 -kraadisest pakasest. Jube!

„See oli kindlasti meile suur šokk kuulda uuest tuulekiiruse maailmarekordist,“ nentis Mount Washingtoni observatooriumi direktor Scot Henley. Arvukad turistid saavad muidugi ka edaspidi käia legendaarses kõige halvema ilmaga paigas, kuhu nüüd viib ka ratasajamiga raudtee. Ainult et neilt on juba ära võetud kaks tähtsat maailmarekordit: peale tugevaima tuuleiili kustutati samast ajast püsinud keskmise tuulekiiruse rekord 84 m/s .

Uueks keskmise tuulekiiruse rekordiks kinnitas maailma meteoroloogiaorganisatsiooni (WMO) komisjon 96 m/s , see on 2015. aasta 23. oktoobril Vaikse ookeani idaosas möllanud orkaani Patricia silma lähedal puhunud tuule ühe minuti keskmine näit [3].

Tuletame siinkohal meelde, et kuigi WMO soovitab tungivalt keskmist tuulekiirust arvutada kümne minuti andmeist lähtudes, kasutavad ameeriklased kangekael-selt ühe minuti keskmisi andmeid (India, muide, kolme minuti omi). Seega, vahel on teadmikes andmed tuule kohta esitatud kahe esimese kriteeriumi järgi. Näiteks on keskmise tuulekiiruse ilmarekord, arvatuna 10 minuti andmete põhjal, „ainult“ $78,2\text{ m/s}$. See näit mõõdeti 2016. aasta 20. veebruaril tugevas tsüklonis nimega Winston, mis rappis Fidži saarestikku.

Lõpetuseks veel üks märkus. Teatavasti saavad orkaani nime tsüklonid, kus õhk liigub (ikka ühe või

Mount Washington on tuntud oma karmi ilmastiku poolest

1932. aastal taastatud meteojaam Mount Washingtoni tipes

kümne minuti keskmisena) kiiremini kui 33 meetrit sekundis. Keerises oleva tuule kiiruse, õhurõhu ning tormilaine kõrguse tõttu jaotatakse orkaanid tavaliselt viide kategooriasse (nn Saffiri-Simpsoni skaala). Kõige kangemate puhul ületab tuule kiirus 70 m/s ja rannikule rulluvad neljaviiekorruselise maja kõrgused lained.

Nagu teada, on ka pahadel lastel mitu nime. Nii kutsutakse tugevaid tsükloneid Atlandil orkaanideks, Vaiksel ookeanil Hiina ja Jaapani kandes taifuunideks, Austraalia rannikul

ja India ookeanil lihtsalt tsükloniteks. Nimed pannakse seetõttu, et neid oleks kergem üksteisest eristada ja inimesi hoiatada. ■

1. Kallis, Ain 2020. Maa ilmarekordid aina uuenevad 1. – Eesti Loodus 71 (6): 60–61.
2. wmo.asu.edu/content/world-meteorological-organization-global-weather-climate-extremes-archive.
3. wmo.asu.edu/content/tropical-cyclone-most-intense-tropical-cyclone-maximum-sustained-surface-wind.

Ain Kallis (1942) on meteoroloog ja klimatoloog, Eesti keskkonnaagentuuri peaspetsialist.